

LBRIS

We know
books

JURNALISM SUB PRESIUNE

O analiză a riscurilor și
incertitudinilor profesiei

Autori:

Natalia Vasilendiuc

Rodica Melinda Șuțu

Alexandra Bardan

Gheorghe Anghel

Carmen Ionescu

Bogdan Oprea

Antonia Matei

Andrada Fiscutean

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București | 2025

JURNALISM SUB PRESIUNE

O analiză a riscurilor și incertitudinilor profesiei

Copyright © Autorii

Copyright © TRITONIC 2025 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzelor nr. 5, București
e-mail: editura@triton.ro
www.triton.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):
http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare Media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**Jurnalism sub presiune : o analiză a riscurilor și incertitudinilor**

profesiei / Natalia Vasilendiuc, Alexandra Bardan, Carmen Ionescu, –
București : Tritonic Books, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-821-9

I. Vasilendiuc, Natalia

II. Bardan, Alexandra

III. Ionescu, Carmen

070

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocaru

Comanda nr. CM01/2025

Bun de tipar: Aprilie 2025

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

Lista figurilor	7
Lista tabelor	8
Mulțumiri	9
Introducere <i>Natalia Vasilendiuc</i>	11

Capitolul 1

Dincolo de titluri: un portret socio-demografic al jurnaliștilor români <i>Alexandra Bardan</i>	19
--	----

Capitolul 2

Peisajul profesional al jurnaliștilor <i>Alexandra Bardan și Natalia Vasilendiuc</i>	41
---	----

Capitolul 3

De la câine de pază al democrației la mediator: cum își percep jurnaliștii rolul în societate <i>Carmen Ionescu și Antonia Matei</i>	61
--	----

Capitolul 4

Etica jurnalistică: principii și practici <i>Rodica Melinda Șuțu</i>	97
---	----

Capitolul 5

De la etică spre epistemologie în jurnalismul contemporan <i>Natalia Vasilendiuc</i>	131
---	-----

Capitolul 6

În prima line: jurnaliștii între risc și amenințări |
Gheorghe Anghel și Bogdan Oprea 151

Capitolul 7

Influențe percepute de jurnaliști. Presiunea de a
informa și realitățile de zi cu zi | *Andrada Fiscutean* 199

Capitolul 8

Ecosistemul mediatic din Republica Moldova sub
lupa Worlds of Journalism Study | *Natalia Vasilendiuc* 239

Lista autorilor 281

LISTA FIGURI

Figura 1.1. Distribuția pe vârste/generații a jurnaliștilor din România (WJS3)	26
Figura 1.2. Nivelul de educație, comparație WJS2 și WJS3	30
Figura 2.1. Distribuția salariilor jurnaliștilor în 2016 și 2023	52
Figura 2.2. Apartenența la asociații profesionale în 2016 și 2023	54
Figura 5.1. Convingerile epistemologice ale jurnaliștilor români (2023)	139
Figura 5.2. Perspective epistemologice în rândul jurnaliștilor români (2023)	145
Figura 7.1. Factori interni. Comparație între valurile 3 (2021– 2023) și 2 (2014–2015) ale studiului WJS, luând în considerare proporțiile răspunsurilor „extrem de” și „foarte influent” la fiecare categorie	208
Figura 7.2. Factori externi. Comparație între valurile 3 (2021– 2023) și 2 (2014–2015) ale studiului WJS, luând în considerare proporțiile răspunsurilor „extrem de” și „foarte influent” la fiecare categorie	226
Figura 8.1. Distribuția respondenților în funcție de gen	242
Figura 8.2. Nivelul de educație al jurnaliștilor	243
Figura 8.3. Auto-poziționarea ideologică a jurnaliștilor	244
Figura 8.4. Locația principală a instituției media pentru care lucrează jurnaliștii	246
Figura 8.5. Percepția jurnaliștilor asupra eticii profesionale	259
Figura 8.6. Frecvența celor mai dese amenințările la adresa siguranței jurnaliștilor	261
Figura 8.7. Măsuri de protecție adoptate de jurnaliști	266

Capitolul 1

**DINCOLO DE TITLURI: UN PORTRET
SOCIO-DEMOGRAFIC AL JURNALIȘTILOR
ROMÂNI***ALEXANDRA BARDAN***Introducere**

Cine sunt jurnaliștii?

Este o întrebare simplă, la care răspunsurile vin din multiple perspective. Accentul poate fi pus pe identitatea jurnalistului, definită de specializarea sa, de tipul de angajare și de stabilitatea locului de muncă. De asemenea, se poate pune accentul pe criteriile etice și deontologice, prin care se evidențiază statutul de gardieni ai democrației, bazat pe responsabilități morale și reguli menite să asigure obiectivitatea și corectitudinea informației, sau pe contextul tehnologic, unde digitalizarea influențează profund modul în care jurnalismul este produs și consumat. În timp, și terminologia a suferit schimbări: tranziția de la ziarist, angajat al presei de stat sub control comunist, la jurnalist, garant al libertății de expresie, reflectă schimbările majore din domeniu (Coman, 2003). Astăzi, jurnalistul poate fi *freelancer*, creator de conținut digital sau specialist în jurnalism bazat pe date, în timp ce noile tehnologii impun competențe esențiale precum analiza datelor, *storytelling*-ul vizual, utilizarea inteligenței artificiale și optimizarea conținutului pentru platforme digitale (Radu, 2023; Klanten *et al.*, 2017). Jurnalistul trece printr-o redefinire

Capitolul 1

**DINCOLO DE TITLURI: UN PORTRET
SOCIO-DEMOGRAFIC AL JURNALIȘTILOR
ROMÂNI***ALEXANDRA BARDAN***Introducere**

Cine sunt jurnaliștii?

Este o întrebare simplă, la care răspunsurile vin din multiple perspective. Accentul poate fi pus pe identitatea jurnalistului, definită de specializarea sa, de tipul de angajare și de stabilitatea locului de muncă. De asemenea, se poate pune accentul pe criteriile etice și deontologice, prin care se evidențiază statutul de gardieni ai democrației, bazat pe responsabilități morale și reguli menite să asigure obiectivitatea și corectitudinea informației, sau pe contextul tehnologic, unde digitalizarea influențează profund modul în care jurnalismul este produs și consumat. În timp, și terminologia a suferit schimbări: tranziția de la ziarist, angajat al presei de stat sub control comunist, la jurnalist, garant al libertății de expresie, reflectă schimbările majore din domeniu (Coman, 2003). Astăzi, jurnalistul poate fi *freelancer*, creator de conținut digital sau specialist în jurnalism bazat pe date, în timp ce noile tehnologii impun competențe esențiale precum analiza datelor, *storytelling*-ul vizual, utilizarea inteligenței artificiale și optimizarea conținutului pentru platforme digitale (Radu, 2023; Klanten *et al.*, 2017). Jurnalistul trece printr-o redefinire

constantă a identității sale profesionale, reflectând schimbările societății contemporane și ale peisajului mediatic global, influențate de factori tehnologici, economici, politici, sociali și de transformările profesionale din domeniu (Vasilendiuc, 2017). Dacă în trecut provocările majore erau legate de cenzură și control politic, astăzi jurnalistul trebuie să navigheze un ecosistem media dominat de dezinformare, presiuni economice, dependență de algoritmi digitali și fragmentarea audienței.

Noțiunea de jurnalist este uneori tratată în termeni abstracti, reducându-se la definiții generale, identități profesionale și roluri sociale. Însă, dincolo de aceste concepte, jurnalismul este exercitat de oameni reali, cu experiențe, motivații și contexte diferite de muncă. Pentru a înțelege mai bine cine sunt jurnaliștii și cum arată ei în realitate, o modalitate eficientă de studiu este crearea unor profiluri detaliate, bazate pe date colectate din cercetări cantitative și calitative, care reflectă tipologiile dominante dintr-un anumit mediu profesional. Astfel, se pot construi portrete relevante, care evidențiază nu doar caracteristici demografice – gen, vârstă, educație sau experiență profesională – ci și aspecte mai profunde, precum valori, provocări sau motivații.

Acest capitol își propune să răspundă unei întrebări fundamentale – cine sunt jurnaliștii? – printr-o analiză detaliată a genului, vârstei, nivelului de experiență, educației, mediului de lucru și condițiilor de angajare. Analiza se bazează pe datele colectate în cadrul studiului *Worlds of Journalism 2021–2023* (WJS 3), oferind o perspectivă actualizată asupra profesiei. Totodată, realizează o comparație cu rezultatele obținute în ediția anterioară a studiului *Worlds of Journalism 2012–2016* (WJS 2), atât pentru România, cât și din perspectivă regională și globală, punând în context evoluția socio-demografică a jurnaliștilor și evidențiind schimbările semnificative survenite în peisajul media. Portretul socio-demografic al jurnaliștilor este completat cu date calitative provenite din rapoarte anuale

recente ale Centrului pentru Jurnalism Independent, oferind perspective locale relevante care nuanțează această analiză.

Reprezentarea de gen

Bazat pe ediția a 2-a a studiului *Worlds of Journalism*, volumul editat de Thomas Hanitzsch, Folker Hanusch, Jyotika Ramaprasad și Arnold S. de Beer (2019) cartografiază diversitatea culturilor jurnalistice, având ca reper răspunsurile oferite de un eșantion de peste 27.500 de jurnaliști din 67 de țări. Hanitzsch et al. (2019, p. 19) evidențiază că, dintr-o perspectivă globală, profesia de jurnalist continuă să fie dominată de bărbați (57%), nu doar ca prezență numerică, ci și în ceea ce privește accesul la poziții de conducere și luarea deciziilor editoriale. Majoritatea jurnaliștilor au peste 30 de ani, dețin diplome universitare și au acumulat, în medie, doisprezece ani de experiență profesională. Femeile sunt mai tinere, au mai puțină experiență și sunt subreprezentate în poziții de conducere (38%). Deși mai multe au studii universitare și specializare în jurnalism, ele sunt mai des angajate part-time sau ca *freelanceri* și acoperă mai frecvent știri „soft” (Hanitzsch et al., 2019, p. 76). Dincolo de această imagine generală, structura demografică a profesiei variază considerabil de la o țară la alta, iar diferențele sunt influențate de factorii sociali, economici și culturali specifici fiecărei societăți. În unele țări, accesul femeilor la poziții editoriale superioare este mai restrâns, în timp ce în altele, noile generații de jurnaliști au oportunități mai mari datorită schimbărilor din peisajul media. Datele colectate între 2012–2016 arată această tendință la nivel regional, cu fostele state sovietice care au cele mai mari procente de femei jurnaliste. În Letonia, Rusia, Bulgaria, România și Moldova, femeile reprezintă peste 60% din forța de muncă jurnalistică, iar în Estonia, Croația, Serbia și Albania – peste 50%. Acest proces este puternic influențat de transformările

politice postcomuniste, care au restructurat piața muncii și au deschis noi oportunități în jurnalism pentru o generație tânără, predominant feminină. Reformele economice, prăbușirea structurilor media de stat și creșterea sectorului privat au contribuit la această schimbare (Gross, 1999).

Datele recente evidențiază o consolidare a tendinței de creștere a ponderii femeilor în jurnalismul românesc între 2016 și 2023. Dacă în cadrul studiului WJS 2 femeile reprezentau 62,5% dintre respondenți, în WJS 3 acest procent a crescut la 65,8%. Această evoluție reflectă atât dinamica regională din Europa de Est, unde femeile sunt majoritare în profesie, cât și transformările structurale din industria media. Pentru ediția WJS 2, tendința a fost pusă în relație cu tranziția democratică, cu expansiunea educației jurnalistice și cu adoptarea normelor profesionale occidentale (Vasilendiuc, 2017, p. 186). În consolidarea tendinței, factorul educațional se menține, având în vedere creșterea constantă, deși modestă, a numărului de studenți înscriși în domeniile de studii științe sociale, jurnalism și informare (Ministerul Educației, 2023). În plus, digitalizarea accelerată a redacțiilor a restructurat piața muncii, facilitând accesul femeilor în industrie. Acest proces a fost accentuat de criza COVID-19, care a determinat o creștere semnificativă a consumului de știri online și a traficului pe rețelele sociale, consolidând astfel importanța platformelor digitale în ecosistemul media (Reuters Institute for the Study of Journalism, 2022).

Distribuția pe vârste

Distribuția pe vârste a jurnaliștilor oferă o perspectivă esențială asupra structurii pieței muncii în domeniul mass-media. Așa cum notează Hanitzsch *et al.* (2019, p. 85), vârsta medie a jurnaliștilor reflectă tendințele din industrie, oportunitățile de angajare și stabilitatea profesională, fiind

influențată de factori economici, politici și sociali. WJS 2 indică o medie de vârstă a jurnaliștilor de aproximativ 38 de ani, cu o mediană de 36 de ani. Dinamica pieței muncii influențează însă semnificativ structura demografică a profesiei, chiar și pe termen scurt, cum este cazul Statelor Unite, unde Hanitzsch *et al.* (2019, p. 85) au notat o creștere a vârstei medii a jurnaliștilor de la 41 de ani în 2002, conform Weaver și Willnat (2012), la 49 de ani în 2013, pe baza datelor culese în studiul *Worlds of Journalism 2*. În alte țări, precum Suedia și Olanda, vârsta mediană a jurnaliștilor este semnificativ mai mare decât cea a forței de muncă generale. Acest lucru se explică prin stabilitatea redacțiilor și a pieței media, care permite jurnaliștilor să rămână în profesie pe termen lung.

Pe de altă parte, explică Hanitzsch *et al.* (2019, p. 85), în țările în care mass-media s-a dezvoltat recent sau a trecut prin schimbări majore, jurnaliștii sunt, în general, mai tineri. Acest fenomen este evident în Europa de Est, unde vârsta medie a jurnaliștilor este mai mică decât în restul continentului. Astfel, țările fostului bloc sovietic au o structură de vârstă diferită față de Europa de Vest, în principal din cauza transformărilor politice și economice care au avut loc după 1990. Jurnaliștii din Moldova, România, Rusia, Ungaria și Cehia au o vârstă mediană sub 30 de ani, acest fenomen fiind determinat de schimbările din industria media postcomunistă. Prăbușirea regimurilor totalitare a dus la înlocuirea generațiilor de jurnaliști care activau în presa comunistă cu tineri care au intrat în industrie odată cu liberalizarea pieței media. În multe dintre aceste state, inclusiv România și Moldova, vârsta medie a jurnaliștilor este semnificativ mai mică decât cea a forței de muncă generale, cu cel puțin cinci ani. Acest lucru poate fi explicat și prin instabilitatea pieței media și a condițiile economice dificile, care determină o fluctuație ridicată a angajaților. De asemenea, salariile mici și precaritatea locurilor de muncă contribuie la ceea ce este numit ca sindromul „ușilor